

عظمت شب قدر

هَلْ مِنْ فَقِيرٍ، هَلْ مِنْ مَرِيضٍ؟ (۱) آیا بیچاره‌ای هست که از ما طلب کند، ما او را توانگر گردانیم؟ آیا بیماری هست که از ما صحت و شفا خواهد، ما او را شفا دهیم؟

هَلْ مِنْ فَقِيرٍ، هَلْ مِنْ مَرِيضٍ؟ (۱) آیا بیچاره‌ای هست که از ما طلب کند، ما او را توانگر گردانیم؟ آیا بیماری هست که از ما صحت و شفا خواهد، ما او را شفا دهیم؟

به گزارش ایسنا، در کتاب تفسیر و شرح صحیفه سجادیه، ج ۱۱ نوشته استاد حسین انصاریان می‌خوانیم:

خداوند مهربان از باب لطف و عنایت و رحمت و محبت نسبت به بندگانش یک شب از تمام شب‌های سال را آنهم در ماه مبارک رمضان شب قدر قرار داده و برای عبادت و بیداری آن شب ارزشی بهتر از عبادت در هزار ماه مقرر فرموده است.

آری، عظمت و موفق و موقعیت آن شب و بهره‌مندی و اجر اخروی در آن شب از سی هزار شب بهتر و بالاتر است.

نورانیت و برکت و برق و روشنایی آن شب بیش از سی هزار شب می‌باشد، آن شب باید عاشق بیقرار، و دل‌داده مست، و دل‌باخته دلسوخته، با عبادت و بیداری و با قال و حال و با تضرع و زاری، و مسکنت و خواری، و خشوع و خشیت، خود را به دامن معشوق اندازد و هر چه برای دنیا و آخرتش می‌خواهد از حضرت محبوب بگیرد، که معشوق عاشقان و محبوب محبان در آن شب، عاشقی را از درگاهش ناامید نمی‌کند.

انسان‌ها اگر شب قدر را قدر بدانند، به نتایج و آثاری دست می‌یابند که ارزیابی آن نتایج و آثار برای احدی از جنّ و انس و ملائکه مقدور نیست.

در عظمت آن شب همین بس که طرف نزول تمام قرآن برای هدایت ناس، و فضای فرود ملائکه و روح و هدیه آوردن سلامت دائم و برکت همیشگی برای عباد الهی است.

قرآن به ده شب اول ذوالحجّه یا ده شب عاشورا یا به شب قسم یاد کرده، قرآن از نیمه شب برای عبادت و از سحر برای استغفار به عظمت اسم می‌برد.

قرآن می‌گوید: مهمانی موسی را در پیشگاه حق با افزودن ده شب کامل کردیم.

قرآن می‌فرماید: محمد صلی الله علیه و آله به شب، معراج رفت، و این همه دلیل برای بزرگی و عظمت شب است، ولی هیچ یک از شب‌های مذکور ما، همه موقعیت و موقفش شب قدر نبوده است. با توجه به این واقعیت‌ها، شب قدر چه شب پرقیمت و چه زمان فوق‌العاده‌ای است! که خداوند می‌فرماید:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ * وَ مَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ * لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ * تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ * سَلَّمَ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ» «۱»

ما قرآن را در شب قدر نازل کردیم. * تو چه می‌دانی شب قدر چیست؟ * شب قدر، بهتر از هزار ماه است. * فرشتگان و روح در آن شب به اذن پروردگارشان برای [تقدیر و تنظیم] هر کاری نازل می‌شوند. * این شب تا برآمدن سپیده دم [سراسر] سلام و رحمت است.

هزار ماه بیش از هشتاد سال است. به راستی چه شب با عظمتی است که به اندازه یک عمر طولانی بر برکت ارزش دارد.

عظمت شب قدر در روایات و تفاسیر

«در بعضی از تفاسیر آمده است که پیغمبر اسلام صلی الله علیه و آله فرمود:

یکی از بنی اسرائیل لباس جنگ در تن کرده بود و هزار ماه در این لباس بود، و آماده بود تا در جهاد در راه خدا شرکت کند، اصحاب و یاران از این مرد تعجب کردند و آرزو داشتند چنان فضیلت و افتخاری برای آنها نیز میسر می شد، آیه فوق نازل شد و بیان کرد که شب قدر از هزار ماه بهتر است. «۲» در حدیث آمده است که:

پیغمبر اکرم از چهار نفر از بنی اسرائیل که هشتاد سال عبادت خدا را بدون عصیان انجام داده بودند سخن به میان آورد، اصحاب آرزو کردند، ای کاش آنان هم چنین توفیقی پیدا می کردند، آیه فوق در این زمینه نازل شد. «۳» در شب قدر همراه با ملائکه، روح نازل می شود و روح مخلوق عظیمی است ما فوق فرشتگان چنانکه در حدیثی از حضرت صادق علیه السلام نقل شده که شخصی از حضرت پرسید: آیا روح همان جبرئیل است؟ امام فرمود:

جبرئیل از ملائکه است و روح اعظم از ملائکه است، مگر خداوند نمی فرماید:

ملائکه و روح نازل می شوند؟ «۴»

منظور از *مِنْ كُلِّ امْرٍ* این است که فرشتگان برای تقدیر و تعیین سرنوشت ها و آوردن هر خیر و برکتی در آن شب نازل می شوند.

شب قدر شبی است آکنده از سلامت و خیر و رحمت تا طلوع صبح. هم قرآن در آن نازل شده، هم عبادت و احیای آن معادل هزار ماه است، هم خیرات و برکات الهی در آن شب نازل می شود، هم رحمت خاصش شامل حال بندگان می گردد و هم فرشتگان و روح در آن شب نازل می شوند.

بنابراین شبی است سر تا سر سلامت از آغاز تا پایان، حتی طبق بعضی از روایات در آن شب شیطان در زنجیر است و از این نظر نیز شبی است سالم و توأم با سلامت.

در حدیثی در «تفسیر برهان» آمده است از امام باقر علیه السلام سؤال شد: آیا شما می دانید شب قدر کدام شب است؟ فرمود:

كَيْفَ لَا نَعْرِفُ وَ الْمَلَائِكَةُ تَطُوفُ بِنَا فِيهَا. «۵»

چگونه نمی دانیم در حالی که فرشتگان در آن شب گرد ما دور می زنند!

در داستان ابراهیم علیه السلام آمده است که: چند نفر از فرشتگان الهی نزد او آمدند و بشارت تولد فرزند برای او آوردند و بر او سلام کردند. «۶» می گویند: لذتی که ابراهیم علیه السلام از سلام این فرشتگان برد با تمام دنیا برابری نداشت. اکنون باید فکر کرد که وقتی گروه گروه فرشتگان در شب قدر نازل می شوند و بر مؤمنان سلام می کنند چه لذت و لطف و برکتی دارد.

وقتی ابراهیم علیه السلام را در آتش نمرودی افکندند، فرشتگان آمدند و بر او سلام کردند، آتش بر او گلستان شد، آبا آتش دوزخ به برکت سلام فرشتگان بر مؤمنان در شب قدر «برَد و سلام» نمی شود؟

آری، این نشانه عظمت امت محمد صلی الله علیه و آله است که در آن جا بر خلیل نازل می شود و در این جا بر امت اسلام فرود می آید.

شب قدر به این جهت «قدر» نامیده شده که جمیع مقدرات بندگان در تمام سال در آن شب تعیین می شود. شاهد این معنا سوره دخان است که می فرماید:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ* فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ «۷»

به راستی ما آن را در شبی پربرکت نازل کردیم؛ زیرا که همواره بیم دهنده بوده ایم؛* در آن شب هر کار استواری [به اراده خدا] فیصله می یابد.

این بیان هماهنگ با روایات متعددی است که می گوید:

در آن شب مقدرات یک سال انسان ها تعیین می گردد و ارزاق و سرآمد عمرها و امور دیگر در آن ليله مبارکه تفریق و تبیین می

شود.

البته این مسئله هیچ گونه تضادی با آزادی اراده انسان و مسئله اختیار ندارد، چرا که تقدیر الهی به وسیله فرشتگان بر طبق شایستگی ها و لیاقت های افراد و میزان ایمان و تقوا و پاکی نیت و اعمال آنهاست.

یعنی برای هر کس آن مقدر می کنند که لایق آن است، یا به تعبیر دیگر زمینه هایش از ناحیه خود او فراهم شده و این نه تنها منافاتی با اختیار ندارد بلکه تأکیدی بر آن است.

مشهور و معروف در روایات این است که قدر در دهه آخر ماه رمضان و شب بیست و یکم یا بیست و سوم است، لذا در روایتی می خوانیم که در دهه آخر ماه مبارک رسول الهی تمام شب ها را احیا می داشت. «۸»

و در روایتی از حضرت صادق علیه السلام است که:

شب قدر شب بیست و یکم یا بیست و سوم است، حتی هنگامی که راوی اصرار کرد کدام یک از این دو شب است و گفت: اگر من نتوانم هر دو شب را عبادت کنم کدام یک را انتخاب کنم؟ امام تعیین نفرمود و افزود:

ما ايسرَ لَيْلَتَيْنِ فِيمَا تَطْلُبُ. «۹»

چه آسان است دو شب برای آنچه می خواهی.

در روایات اهل بیت بیشتر روی شب بیست و سوم تکیه شده است. «۱۰» بسیاری معتقدند: مخفی بودن شب قدر در میان شب های ماه مبارک رمضان برای این است که مردم به همه این شب ها اهمیت دهند، همان گونه که خداوند رضای خود را در میان انواع طاعات پنهان کرده تا مردم به همه طاعات روی آورند، و خشمش را در میان معاصی پنهان کرده تا از همه گناهان پرهیزند، دوستانش را در میان مردم مخفی کرده تا همه را احترام کنند، اجابت را در میان دعاها مخفی داشته تا به همه دعاها رو آورند، اسم اعظم را در میان اسمایش پنهان فرموده تا همه را بزرگ دارند، وقت مرگ را مخفی ساخته تا در همه حال آماده باشند.

حضرت صادق علیه السلام به علی بن ابی حمزه ثمالی فرمود:

فضیلت شب قدر را در شب بیست و یکم و بیست و سوم بطلب و در هر کدام از این دو شب یکصد رکعت نماز بجای آور و و اگر بتوانی هر دو شب را تا طلوع صبح احیا بدار و در آن شب غسل کن.

ابوحمزه می گوید: عرض کردم: اگر نتوانم ایستاده این همه نماز بخوانم، فرمود:

نشسته بخوان، عرض کردم: اگر نتوانم فرمود: در بستر بخوان و مانعی ندارد در آغاز شب خواب مختصری بنمایی و بعد مشغول عبادت شوی، درهای آسمان در ماه رمضان گشوده است، و شیاطین در غل و زنجیرند و اعمال مؤمنان مقبول است و چه ماه خوبی است ماه رمضان». «۱۱»

(۱)- قدر (۹۷): ۱-۵.

(۲)- مجمع البیان فی تفسیر القرآن: ۴۰۹ / ۱۰، سوره قدر؛ تفسیر نور الثقلین: ۶۱۵ / ۵، حدیث ۱۶، سوره قدر؛ مستدرک الوسائل: ۴۵۸ / ۷، باب ۲۲، حدیث ۸۶۵۳.

(۳)- الدر المنثور: ۳۷۱ / ۶، سوره قدر؛ تفسیر ابن کثیر: ۵۶۷ / ۴، سوره قدر.

(۴)- بحار الأنوار: ۶۴ / ۲۵، باب ۳، حدیث ۴۵؛ بصائر الدرجات: ۴۶۴، باب ۱۹، حدیث ۴.

(۵)- البرهان فی تفسیر القرآن: ۷۱۶ / ۵، ذیل آیه ۴ سوره قدر؛ بحار الأنوار: ۱۴ / ۹۴، باب ۵۳، حدیث ۲۳.

(۶)- هود (۱۱): ۶۹.

(۷) - دخان (۴۴): ۳ - ۴.

(۸) - الکافی: ۴ / ۱۷۵، حدیث ۱؛ من لایحضره الفقیه: ۲ / ۱۸۴، حدیث ۲۰۸۷؛ الکافی: ۴ / ۱۵۶، حدیث ۲.

(۹) - تفسیر نور الثقلین: ۵ / ۶۲۴، حدیث ۵۸، ذیل آیه ۳ سوره قدر؛ الکافی: ۴ / ۱۵۶، حدیث ۲.

(۱۰) - الکافی: ۴ / ۱۵۶، حدیث ۲؛ تهذیب الأحکام: ۳ / ۵۸، باب ۴، حدیث ۴.

(۱۱) - تفسیر نمونه: ۲۷ / ۱۸۳ - ۱۹۱، ذیل تفسیر سوره قدر.

برگرفته از کتاب تفسیر و شرح صحیفه سجادیه، ج ۱۱ نوشته استاد حسین انصاریان.

منبع: پایگاه عرفان.